

Содержание номера

Kielce.
Widok ulicy Małej w kierunku Rynku, fotografia wykonana prawdopodobnie około 1915 r.
Fot. Zbiory Muzeum Historii Kielc

В июле отмечается печальная дата, имеющая отношение к послевоенным судьбам евреев в Польше, а также к их взаимоотношениям с поляками в тот период. **Кельцкий погром**, который состоялся 4 июля 1946 года, в значительной степени изменил представление евреев о стране, в которой, несмотря на трагический опыт Шоа, многие хотели остаться и связывали с ней свое будущее.

NA OKŁADCE:
65. rocznica pogromu kieleckiego

Bez przyszłości dla Żydów w Polsce? (kejne cukunft far jidn in pojln?).
Akryl, tusz, karton;
projekt i wykonanie Piotr Piluk,
projekt graficzny okładki Krzysztof Ciotucha.

Антиеврейские беспорядки привели к тому, что около 40-50 человек было ранено, 42 человека погибли, из которых двое – поляки. Погром спровоцировал слух о том, что якобы евреи похитили мальчика-христианина. Трагическое событие стало доказательством того, что в обществе отсутствует уважение к еврейской жизни, существует даже презрение к ней. Это событие стало, вдобавок к манипуляциям в период существования Польской Народной Республики, темной картой польско-еврейских отношений и символом польского антисемитизма. Символом, к сожалению, очень хорошо известным в мире. Необходимо помнить, что в то время Кельцкий погром не был единичным случаем, однако его масштаб был огромен и на многие десятилетия стал болезненной частью еврейской памяти. Поляки чаще всего в то время по разным причинам молчали.

О подробностях погрома пишет **Божена Шайнок** из Вроцлавского университета, которая много лет посвятила изучению и выявлению причин погрома и его последствий. До погрома в Кельцах проживало большое еврейское сообщество, об истории которого пишет **Богдан Бялек**, председатель Общества им. Яна Карского. Нашим читателям также рекомендуем интервью с **Марком Цецулой** – о художественной интерпретации прошлого, как семейного, так и прошлого, созданного местным сообществом.

Подготовка этого тематического номера «Еврейского слова» является результатом сотрудничества нашей редакции с Обществом имени Яна Карского в Кельцах, а также психологического журнала «Характеры». Благодаря этому мы публикуем ряд интересных архивных фотографий, из которых часть – из коллекции Музея истории Кельц. Руководство **Социально-культурного общества евреев в Польше** также организовало в этом году мероприятия, посвященные годовщине Кельцкого погрома. О мероприятиях можно прочитать в рубрике «На еврейской улице».

Августовский номер журнала будет посвящен Юлиану Тувиму и его родной Лодзи.

Перевод **Наталья Синяева-Панковска**

SŁOWO ŻYDOWSKIE

REDAKCJA
pl. Grzybowski 12/16
00-104 Warszawa
tel.: +48 22 620 05 49
e-mail: slowo@tszk.pl

ZESPÓŁ REDAKCYJNY
Artur Hofman – redaktor naczelny
Edward Odoner – sekretarz redakcji
Piotr Piluk – redaktor działu polskiego
Jacob Weitzner – redaktor działu jidysz
Krzysztof Ciotucha – skład graficzny
PRENUMERATA
+48 22 620 05 49

DRUK
Dom Aukcyjny MEBIS Sp. z o.o.
tel.: +48 22 872 11 14
04-980 Warszawa, ul. Olecka 23
WYDAWCA
Zarząd Główny
Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego
Żydów w Polsce

w numerze:

4 | Ulica Żydowska

Pamięć

11 | **Bożena Szaynok**
Pogrom Żydów w Kielcach
O zajściach sprzed 65 lat

Historia

16 | **Stanisław Białek**
Dzieje kieleckich Żydów
Spojrzenie na przeszłość

Dziedzictwo

22 | **Piotr Piluk**
Żydowski wizerunek Kielc
Odnajdywanie fragmentów

Społeczeństwo

27 | **Piotr Brysacz**
Chodzi „tylko” o naprawianie świata
Rozmowa z Bogdanem Białkiem

Sztuka

30 | **Magda Brzezińska**
Kronikarz wzrastania.
Rozmowa z Markiem Cecułą

ŻYJ TRADYCIĄ,
MYŚL NOWOCZEŚNIE

Zrealizowano dzięki dotacji
Ministra Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Drodzy Czytelnicy,

w lipcu przypada smutna rocznica, skłaniająca do zastanowienia się nad powojennymi losami Żydów w Polsce oraz relacjami z polskim społeczeństwem w tamtym okresie. Pogrom kielecki, który miał miejsce w 1946 r. poważnie zmienił myślenie Żydów o kraju, w którym mimo tragicznych doświadczeń Zagłady wielu pragnęło pozostać, wiążąc z nim przyszłość. To straszne zdarzenie ujawniło brak szacunku dla żydowskiego życia, a nawet pogardę dla niego. Stało się też, dodatkowo za sprawą manipulacji w latach PRL, ciemną kartą stosunków polsko-żydowskich i symbolem polskiego antysemityzmu. Symbolem – niestety – szeroko znanym w świecie. Trzeba przypomnieć, że w tamtym okresie nie było to zjawisko odosobnione, natomiast jego rozmiar okazał się szokujący i na długie dziesięciolecia zapadł boleśnie w pamięć Żydów. Polacy w tym czasie na ogół milczeli – z różnych powodów.

O okolicznościach pogromu pisze Bożena Szaynok, która wiele lat poświęciła na jego zbadanie i rozpoznanie przyczyn oraz określenie skutków. Zanim jednak doszło do pogromu w Kielcach mieszkała liczna społeczność żydowska, której historię przybliży Stanisław Białek. Do dziś jednak pozostały po niej fragmentaryczne ślady. Obecni mieszkańcy Kielc dokładają starań, aby ich miasto nie było kojarzone wyłącznie z pogromem. O tych działaniach opowiada Bogdan Białek, prezes Stowarzyszenia im. Jana Karckiego. Druga rozmowa, którą polecamy uwadze Czytelników – z Markiem Cecułą – dotyczy artystycznych interpretacji przeszłości, zarówno rodzinnej, jak i społeczności tworzonej przez mieszkańców. Przygotowanie bieżącego, tematycznego wydania *Słowa Żydowskiego*, jest efektem współpracy naszej redakcji ze Stowarzyszeniem im. Jana Karckiego w Kielcach oraz redakcją magazynu psychologicznego *Charaktery*. Dzięki temu publikujemy m.in. szereg interesujących zdjęć archiwalnych, z których część pochodzi z kolekcji Muzeum Historii Kielc. Zarząd Główny Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Żydów w Polsce także współorganizował tegoroczne uroczystości upamiętniające 65. rocznicę pogromu kieleckiego, a relacja z ich przebiegu znajduje się w rubryce Ulica Żydowska. Pamiętając o częstokroć trudnej przeszłości, warto także stawiać pytania o kształt przyszłości.

Najbliższe, sierpniowe wydanie Słowa Żydowskiego będzie poświęcone Julianowi Tuwimowi i jego rodzinnej Łodzi.

Kielce.
Na zdjęciu: Jakub Goldszajd (z lewej) z rodziną przy swoim autobusie obsługującym połączenie Kielce-Łódź, 1937 r. Oprócz niego i jego rodziny, są widoczni dwaj mężczyźni stojący z prawej, to partnerzy tej firmy transportowej: Konstanciak (brak imienia) i Chaim Goldszajd.
Fot. Arch. Stow. im. J. Karckiego